

Ενάντια στην διαδικασία της Μπολόνια. Ξανά.

Στο προχθεσινό πρωτοσέλιδο της Καθημερινής¹ διαβάσαμε ότι η Κυβέρνηση της ΝΔ πιέζει τους Πρυτάνεις να υιοθετήσουν πλήρως την διακήρυξη της Μπολόνια, να διασπάσουν τα πτυχία και να προχωρήσουν σε 3ετείς προπτυχιακές για τους πολλούς (Bachelor) και διετείς μεταπτυχιακές σπουδές για τους λίγους (Master), το γνωστό 3+2.

Η διακήρυξη της Μπολόνια (1999) δεν είναι ούτε τυχαία, ούτε λάθος, αλλά θέλει να ευθυγραμμίσει τα πανεπιστήμια με τις τρέχουσες ανάγκες της αγοράς: Λόγω της συγκεντροποίησης της παραγωγής και την ενσωμάτωση μεγαλύτερου μέρους της διανοητικής εργασίας στα σύγχρονα τεχνολογικά παραγωγικά μέσα, το κεφάλαιο μπορεί να αυξήσει την κερδοφορία του οργανώνοντας την παραγωγή με λιγότερο υψηλά ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό και περισσότερους εφαρμοστές ασύνδετων γνώσεων και δεξιοτήτων. Έχει τις ακόλουθες συνέπειες:

- 1) Τον αποκλεισμό όλο και μεγαλύτερου μέρους των λαϊκών στρωμάτων από την ουσιαστική και βαθιά επιστημονική μόρφωση, αφού κομμάτι της θα προσφέρεται στα επί πληρωμή μεταπτυχιακά. Αν πριν 26 χρόνια αυτό αποτελούσε απλώς προειδοποίηση, πλέον είναι πραγματικότητα, με τον πιο χυδαίο, μάλιστα, τρόπο, αφού η Κυβέρνηση μάς αμείβει με χαμηλούς μισθούς και μας επιτρέπει/προτρέπει να συμπληρώσουμε το εισόδημά μας επιβάλλοντας δίδακτρα στα μεταπτυχιακά. Λες και σπουδάσαμε τόσα χρόνια για να καταλήξουμε τελώνες της κυβέρνησης!
- 2) Την υποβάθμιση της αξίας των πτυχίων ως προγράμματα σπουδών που οδηγούν σε ολοκληρωμένη ειδίκευση πάνω σε ένα συγκεκριμένο επιστημονικό αντικείμενο. Τρία χρόνια δεν επαρκούν για την εκπαίδευση των μηχανικών και μας επιστρέφουν 150 χρόνια πίσω, στο «Βασιλικό Σχολείο Τεχνών» ή στο πιο πρόσφατο «Μικρό Πολυτεχνείο». Η Μπολόνια επιδιώκει την αμορφωσιά των αυριανών εργαζόμενων μηχανικών, την παροχή δεξιοτήτων (skills) και όχι βαθιάς γνώσης, τη δημιουργία ενός μισοειδικευμένου επιστημονικού δυναμικού που δεν «πατάει στα πόδια του», ώστε να διεκδικεί λιγότερα και να ανέχεται περισσότερα στη δουλειά του.
- 3) Την εμπέδωση της αντίληψης ότι η επιστημονική μόρφωση δεν είναι μια δομημένη διαδικασία που οδηγεί σε στέρεα γνώση που δεν απαξιώνεται, αλλά ασύνδετες γνώσεις και δεξιότητες ατάκτως ερριμένες, ότι οι ίδιοι οι φοιτητές έχουν την υποχρέωση να δομούν το δικό τους εξατομικευμένο πρόγραμμα σπουδών, με πτυχία, μεταπτυχιακά και ξανά μεταπτυχιακά και σεμινάρια.
- 4) Την συνακόλουθη αποσύνδεση των επαγγελματικών δικαιωμάτων από το πτυχίο, όπως συμβαίνει στην Μεγάλη Βρετανία και στις ΗΠΑ, με τις προφανείς συνέπειες για την εργασιακή προοπτική των αποφοίτων μας.

26 χρόνια μετά την διακήρυξη της Μπολόνια, τα παραπάνω πλέον δεν είναι προβλέψεις, αλλά περιγραφή της κατάστασης όπου αυτή εφαρμόστηκε στην κεντρική Ευρώπη.

Αντίθετα, χάρη στις μαζικές και δυναμικές αντιδράσεις της μεγάλης πλειοψηφίας της πανεπιστημιακής κοινότητας στην Ελλάδα (φοιτητές, ΔΕΠ και παλαιότερες πρυτανικές αρχές) οι προσπάθειες διάσπασης των 5ετών σπουδών πέφτουν εδώ και 26 χρόνια στο κενό, τουλάχιστον στις Πολυτεχνικές Σχολές. Είναι αυτές οι κινητοποιήσεις που διασφάλισαν το υψηλό επίπεδο 5ετών σπουδών, που δεν μας μετέτρεψαν σε ΤΕΙ, και επέτρεψαν στους αποφοίτους μας να παίρνουν υποτροφίες για διδακτορικές σπουδές στα κορυφαία πανεπιστήμια του κόσμου. Αντίστοιχες κινητοποιήσεις φοβάται η κυβέρνηση και με πρόσχημα την «πάταξη της ανομίας» και την εικονική πραγματικότητα που δημιουργούν τα ΜΜΕ εντείνει την καταστολή απέναντι στους φοιτητικούς συλλόγους και την πανεπιστημιακή κοινότητα, δημιουργώντας τις συνθήκες για να απαγορεύονται ακόμα και εκδηλώσεις με ομιλητές ομότιμους και εν ενεργεία καθηγητές του ΕΜΠ.

Ο αγώνας ενάντια στην διαδικασία της Μπολόνια, όμως, δεν ήταν άνευ απωλειών: Δημιουργήθηκαν τα μεταπτυχιακά τύπου Master, τα οποία αντικειμενικά οδηγούν στην αργή αλλά σταθερή υποβάθμιση των

¹ <https://www.kathimerini.gr/society/563642539/ptychia-sta-tria-chronia/>

προπτυχιακών μέσω της μεταφοράς μαθημάτων στα μεταπτυχιακά ή της θέσπισης των νέων μαθημάτων που αποκρυσταλλώνουν την εξέλιξη της επιστήμης όχι σε προπτυχιακό επίπεδο, αλλά σε μεταπτυχιακό.

Ενδιαφέρουσα είναι η επιχειρηματολογία της Κυβέρνησης, όπως παρουσιάζεται στην κυβερνητική εφημερίδα. Ο λόγος για την εφαρμογή του 3+2 παρουσιάζεται να είναι η ίδρυση των ιδιωτικών πανεπιστημίων και ο «ανταγωνισμός» που δημιουργεί. Καταρρέει έτσι το βασικό επιχείρημα σχετικά με την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων που έθετε η ίδια και όσοι Πρυτάνεις είχαν ταυτιστεί μαζί της πέρσι, όταν έλεγαν ότι «δεν φοβούνται τα ιδιωτικά πανεπιστήμια»: Μόλις ένα χρόνο μετά, με πρόφαση τα ιδιωτικά «πανεπιστήμια» η Κυβέρνηση φέρεται να πιέζει να σπάσουμε τα πτυχία μας.

Γενικότερα, θεωρούμε ότι είναι αυταπάτη να θεωρεί κανείς ότι το ΕΜΠ θα καταφέρει μόνο του να ξεφύγει από μια συνολικότερη υποβάθμιση την οποία θα φέρει η γενίκευση του 3+2 στην Ελλάδα. Το εν γένει υψηλό του επίπεδο είναι παντελώς αναντίστοιχο του χαμηλού επιπέδου της ελληνικής βιομηχανίας, της κομπραδόρικης (όρος πολύ πιο ήπιος από τον όρο που χρησιμοποίησε πρώην πρωθυπουργός σε γνωστή ταβέρνα στο Μοναστηράκι) και παρασιτικής αστικής τάξης, εκπροσώπους της οποίας εκλέξαμε και στο Συμβούλιο Διοίκησης να ... μας διοικήσουν. Με βάση τη θέση της χώρας μας στην ΕΕ, αν υποταχθούμε στις επιταγές του Κοινού Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΚΕΧΑΕ), στην πατρίδα μας δεν αντιστοιχεί ούτε ΕΤΗ, ούτε Cambridge, ούτε TU München, αλλά δευτερότροπο κολέγιο. Αντιστρέφοντας το επιχείρημα της κυβέρνησης, αν «εξωστρέφεια» σημαίνει ισότιμες σχέσεις με τα καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου, δεν μπορούμε να κάψουμε το πιο δυνατό μας χαρτί, το οποίο δεν είναι η άθλια χρηματοδότησή μας, αλλά το υψηλό επίπεδο σπουδών, που οφείλεται πρώτα από όλα στη δομή και στην διάρκεια τους.

Στα Πολυτεχνεία, αντί να κουβεντιάζουμε την διάσπαση των πτυχίων σε 3+2, θα έπρεπε να κουβεντιάζουμε κατάργηση των μεταπτυχιακών τύπου «Master» και την ενσωμάτωσή τους σε προπτυχιακό επίπεδο με ταυτόχρονη επιμήκυνση των σπουδών, ούτως ώστε να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες του λαού και της επιστήμης. Το ενδεχόμενο της επιμήκυνσης των σπουδών αφήνονταν ανοιχτό από την Σύνοδο των Πρυτάνεων ήδη από το 2001², όταν πήρε θέση ενάντια στην Μπολόνια. Ποιος μπορεί, άραγε, να ισχυριστεί ότι 24 χρόνια μετά η ανάπτυξη της επιστήμης οδηγεί σε απαίτηση όχι για περισσότερη, αλλά για λιγότερη μόρφωση; Ποιος μπορεί να ισχυριστεί ότι π.χ. η άσκηση της ένταξης του υποβάθρου της Τεχνητής Νοημοσύνης στα προγράμματα σπουδών των μηχανικών μπορεί να λυθεί όχι επιμηκύνοντας, αλλά βραχύνοντας τα προγράμματα σπουδών;

Πιο γενικά, αντί να συζητάμε μεμονωμένα κάθε ένα από τα δεκάδες αντιδραστικά μέτρα της Κυβέρνησης, αντί να επιδιόμαστε σε μάχες οπισθοφυλακής, οφείλουμε να θέτουμε *εμείς* την ατζέντα και να διεκδικούμε το σύγχρονο πανεπιστήμιο που έχει ανάγκη ο ελληνικός λαός και η επιστήμη, δηλαδή Ενιαία Ανώτατη Εκπαίδευση³, Δημόσια και Δωρεάν. Διότι δεν είναι η επιδείνωση του συσχετισμού την τελευταία 15ετία που επέβαλε την εγκατάλειψη βασικών θέσεων του φοιτητικού και πανεπιστημιακού κινήματος, αλλά ακριβώς το αντίστροφο: Είναι η αποδοχή της ιδιωτικοοικονομικής λειτουργίας του πανεπιστημίου, της αντιεκπαιδευτικής και αντιεπιστημονικής πολιτικής της ΕΕ (είτε δια παντός είτε μέχρι να συντελεστούν συνολικότερες κοινωνικές αλλαγές) και η εστίαση μόνο σε επί μέρους ζητήματα οικονομικής πάλης που έφεραν τον σημερινό συσχετισμό. Όμως, «τα πάντα ρει», πολύ περισσότερο ο συσχετισμός στον Σύλλογο μελών ΔΕΠ ΕΜΠ.

Εν προκειμένω, παραμένουμε σε επιφυλακή εν όψει των κινήσεων της κυβέρνησης και καλούμε τις Πρυτανικές Αρχές να ενημερώσουν τον Σύλλογο Μελών ΔΕΠ για τις επαφές που είχε η κυβέρνηση μαζί τους, αντί να τα μαθαίνουμε από τις εφημερίδες.

Δημήτρης Αναστασίου, Επίκουρος Καθηγητής ΣΑΤΜ-ΜΓ

Μιχάλης Βασιλείου, Επίκουρος Καθηγητής ΣΠΜ

² Ξανθόπουλος, Θ, *Παγκοσμιοποίηση της Αγοράς, Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και Διακήρυξη της Μπολόνια*, <https://pandemos.panteion.gr/items/941934d1-4a18-4926-8806-120c6c61700f>

³ <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=750926>